

Þriðjudaginn 11. október 1983.

Nr. 131/1981. **Bæjarútgerð Reykjavíkur**

(Haraldur Blöndal hrl.)

gegn

Hlöðvar Aðalsteinssyni

(Brynjólfur Kjartansson hrl.).

Vinnusamningur. Sjómannalög. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Þór Vilhjálmsson, Guðmundur Jónsson, Halldór Þorbjörnsson og Sigurgeir Jónsson og prófessor Sigurður Líndal.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 15. júní 1981, að fengnu áfrýjunarleyfi 20. maí s. á. Fyrirtækið krefst sýknu af kröfum stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms að því er varðar greiðslu á 1.044.56 krónum, en vaxtakrafa hans er nú þannig, að hann krefst fjárhæðarinnar með 19% ársvöxtum frá 1. desember 1978 til 1. júní 1979, 22% ársvöxtum frá þeim degi til 1. september s. á., 27% ársvöxtum frá þeim degi til 1. desember s. á., 31% ársvöxtum frá þeim degi til 1. júní 1980, 46% ársvöxtum frá þeim degi til 1. mars 1981, 42% ársvöxtum frá þeim degi til 1. júní s. á., 39% ársvöxtum frá þeim degi til 1. nóvember 1982, 47% ársvöxtum frá þeim degi til 21. september 1983, 39% ársvöxtum frá þeim degi til dómsuppsögudags, en með dómvöxtum skv. lögum nr. 56/1979 frá þeim degi til greiðsludags. Þá krefst stefndi staðfestingar á málskostnaðarákvæði héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Aðiljar deila um það eitt, hvort stefnda hafi verið skylt að vinna á netaverkstæði áfrýjanda 15.—21. nóvember 1978. Þessa daga var hann í landi vinnufær, en skip það, sem hann var háseti á, var á veiðum. Hafði hann ekki farið út með skipinu vegna vinnuslyss, er það lét úr höfn. Óumdeilt er, að stefndi hafi átt rétt á sjómanskaupi sínu hina umdeildu daga, ef hann hefði starfað í verkstæðinu.

Stefndi var sjómaður á skipi áfrýjanda, og fór um kjör hans eftir sjómannalögum nr. 67/1963 og kjarasamningi Sjómannasambands

Íslands og Félags íslenskra botnvörpuskipaeigenda frá 9. júlí 1977.

Pegar metið er, hvort stefnda hafi verið skylt að vinna í netaverkstæði áfrýjanda, ber að hafa í huga: að ekki er ágreiningur um, að stefndi hafi kunnað til þeirra verka, sem honum voru ætluð, að aðbúnaður í verkstæðinu hafi verið fullnægjandi, að stefnda hafi ekki verið neitt að vanbúnaði að sækja vinnu í verkstæðið, að vinnan í verkstæðinu hafi hvorki verið erfiðari né hættulegri en hásetavinnna sú, sem stefndi innti af hendi í skipi sínu, og að verkstæðisvinnan stóð aðeins fáa daga. Þá verður ekki talið, að starf það, sem stefnda var vísað á í netaverkstæðinu, hafi verið honum á neinn hátt ósamboðið.

Pegar framanskráð er virt í heild, þykir stefnda hafa borið að vinna í netaverkstæði áfrýjanda, eins og honum var vísað á. Ber því að taka sýknukröfu áfrýjanda til greina.

Rétt er, að málskostnaður falli niður fyrir báðum dómum.

D ó m s o r ð:

Áfrýjandi, Bæjarútgerð Reykjavíkur, skal vera sýkn af kröfu stefnda, Hlökkvers Aðalsteinssonar, í máli þessu.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.

S é r a t k v æ ð i

Guðmundar Jónssonar og
Sigurgeirs Jónssonar hæstaréttardómara.

Ágreiningslaust er, að í gildi var ráðningarsamningur stefnda í skiprúm á b/v Bjarna Benediktssyni, þó að hann hafi verið afskráður vegna veikinda. Í lögum nr. 67/1963 eru ákvæði um skiprúmsamninga sjómanna, þar sem kveðið er á um réttindi þeirra og skyldur.

Samkvæmt ráðningarsamningi stefnda og með hliðsjón af þessum lagaákvæðum var áfrýjanda óheimilt að kveðja stefnda til starfa á netaverkstæði sínu. Við teljum því, að staðfesta beri hinn áfrýjaða dóm með breyttu vaxtaákvæði í samræmi við kröfugerð stefnda fyrir Hæstarétti og dæma áfrýjanda til að greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, sem okkur þykir hæfilega ákveðinn 9.000.00 krónur.

Dómur sjó- og verslunardóms Reykjavíkur 21. janúar 1981.

I.

Mál þetta, sem dómtekið var 7. janúar sl., hefur Hlöðver Aðalsteinsson, Álfaskeiði 4, Hafnarfirði, höfðað fyrir sjó- og verslunardómi Reykjavíkur með stefnu, birtri 1. júní 1979, á hendur Bæjarútgerð Reykjavíkur, Hafnarhúsinu, Reykjavík.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru þær, að stefnda verði gert að greiða stefnanda kr. 104.456 með 3% dráttarvöxtum frá 1. desember 1978 til 1. júní 1980, en með dómvöxtum frá þeim degi til greiðsludags, og málskostnað að skaðlausu. Auk þess er krafist viðukenningar á sjóveðrétti í b/v Bjarna Benediktssyni, RE 210, fyrir tildæmdri fjárhæð.

Stefndi hefur krafist sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar að mati dómsins.

Sættir hafa verið reyndar árangurslaust.

II.

Málavextir eru þeir, að stefnandi, sem var háseti á togaranum Bjarna Benediktssyni, RE 210, eign stefnda, slasaðist þann 8. nóvember 1978, er togarinn var að veiðum. Af þessum sökum varð stefnandi óvinnufær dagana 9.—14. nóvember, en veiðiferð togarans stóð frá 10.—21. nóvember 1978, og missti stefnandi af þeirri veiðiferð.

Samkvæmt ósk stefnda mun stefnandi hafa talið sér skylt að mæta til vinnu á netaverkstæði stefnda, þegar hann var orðinn vinnufær skv. læknisvottorði, þar til veiðiferð lyki. Fór hann því þann 15. nóvember og kynnti sér vinnuáðstöðuna og hugðist mæta til vinnu næsta dag.

Í millitíðinni mun hann hafa átt tal við Óskar Vigfússon, forseta Sjómannasambands Íslands, og eftir þær viðræður taldi stefndi, að sér væri ekki skylt að taka þessari vinnu, þar sem hann væri ráðinn til sjós, og ákvað að mæta ekki.

Stefnandi taldi sig eiga rétt til slysalauna vegna allrar veiðiferðarinnar, enda þótt hann hefði aðeins verið óvinnufær skv. læknisvottorði til 14. nóvember 1978, og gerði því kröfu til þess. Í uppgjöri til stefnanda eru honum einungis greidd laun fyrir þann tíma, sem hann var óvinnufær skv. læknisvottorði.

Stefnandi hefur komið fyrir dóm. Hann skýrði svo frá, að hann hefði samþykkt að vinna á netaverkstæði stefnda að beiðni forvígismanna stefnda, en síðan hafi hann farið og rætt við Óskar Vigfússon og hafi hann sagt, að stefnandi væri ekki ráðinn í landi, en væri ráðinn á skipið, og skyldi hann bara fara í það skip, þegar það kæmi í höfn. Þegar stefnda hafi orðið ljós afstaða stefnanda, hafi hann einungis greitt stefnanda fyrir þá dag, sem hann var óvinnufær skv. læknisvottorði.

Vígfús Aðalsteinsson skrifstofustjóri hefur komið fyrir dóm. Hann skýrði svo frá, að það hafi verið regla hjá stefnda, eftir að dómur kom í „Stálmálmálinu“ á þann veg, að sjómenn ættu að fá allan túrinn greiddan, og þegar sjómenn veikist, þá bjóði þeir sig fram til vinnu í miðjum túr, ef þeir hafi náð heilsu. Áður en dómurinn gekk, hafi þeir einungis fengið jafnmarga daga greidda og læknisvottorð hljóðaði upp á. Hann kvað stefnanda hafa sætt við að þurfa að vinna 8 tíma á dag til þess að fá allan túrinn greiddan og því til staðfestingar hafi hann farið í veiðarfæralagerinn og talað þar við verkstjóra og skoðað þar aðstæður og talað um að koma daginn eftir, kl. 8 um morguninn. En í millitíðinni hafi hann hitt Óskar Vígfússon, sem hafi sagt honum, að hann þyrfti ekki að skila þesum tímum. A. m. k. þrjú svona mál hafi komið upp áður, þar sem menn hafi mætt til vinnu og fengið túrana greidda.

Aðspurður kvað hann stefnanda hafa verið búinn að vinna hjá stefnda í 2—3 ár og hafi hann haldið áfram á Bjarna Benediktssyni eftir þetta.

III.

Stefnandi byggir kröfu sína á því, að í kjarasamningi, dskj. nr. 10, 3. mgr. 17. gr., segi svo: „Nú fer skipverji úr skipsrúmi vegna veikinda eða slysa, og á hann þá rétt til kaups ásamt fæðispeningum samkvæmt sjómannalögum, I. matsveinn í 60 daga og aðrir skipverjar í 30 daga, þó aldrei lengur en skipverji hefur verið í þjónustu útgerðarmanns.“

Enn fremur segi í 3. mgr. 18. gr. sjómannalaga, að ef skipverji verði óvinnufær vegna sjúkdóms eða meiðsla, sem hann verði fyrir, meðan á ráðningartíma standi, eigi hann rétt til kaups, svo lengi sem hann sé óvinnufær af framangreindum ástæðum, þó ekki lengur en 2 mánuði, ef um sé að ræða stýrimann, vélstjóra, bryta eða loftskeytamann, eða 1 mánuð, ef skipverji gegni annarri stöðu á skipi, og þó aldrei í fleiri daga en skipverji hafi verið í þjónustu útgerðarmanns.

Umrædd veiðiferð hafi staðið frá 10. nóvember—21. nóvember 1978, en slysakaup stefnanda sé aðeins reiknað dagana 10. nóvember—14. nóvember 1978, eða þá daga, sem stefnandi hafi verið óvinnufær skv. læknisvottorði. Krafa stefnanda byggist hins vegar á því, að skilja beri umrætt ákvæði 3. mgr. 18. gr. sjómannalaganna svo, að stefnda beri að greiða stefnanda slysakaup þeirrar veiðiferðar, sem stefnandi missi sannanlega af vegna forfalla sinna. Orðið „óvinnufær“ beri að skilja svo, að skipverji skuli halda kaup sínu allt að þeim tíma fullum, er ákvæðið geri ráð fyrir, þar til hann eigi þess kost og sé reiðubúinn að rækja starf sitt á ný, og þótt hann hafi ef til vill náð bata og orðið vinnufær, áður en veiðiferðinni væri lokið, geti það út af fyrir sig ekki skert rétt hans til kaups alla veiðiferðina, en

þannig sé þetta ákvæði túlkað af Hæstarétti í Hrd. 1978, bls. 730, í málinu Ólafur Björnsson gegn Þormóði Ramma.

Deilan standi enn fremur um það, hvort atvinnurekandi geti skipað stefnanda í vinnu á öðrum vinnustað í landi utan ráðningarsamnings, meðan skipið sé á sjó, en hann í veikindaleyfi. Ráðningarsamningur ráði starfsskyldum launamanna, en í 2. mgr. 11. gr. sjómannalaga sé efnislega upp talið, hvað felist í ráðningu skipverja, og sé vinnuskyldan þar upp talin.

Hugsanlega megi semja um hliðarskyldur sjómanna af aðiljum vinnu-markaðarins, það hafi ekki verið gert og ekkert ákvæði í sjómannalögum heimili atvinnurekendum að ráðstafa skipverja einhliða í vinnu utan þess ramma, sem ráðningarsamningur segi um. Netavinna á netaverkstæði stefnda falli utan þess ramma.

Stefnufjárhæðin sundurliðast þannig:

Hlutur	kr. 86.722
Dagpeningar sem hlutfall mánaðarkaups	kr. 62.808
Fæðispeningar	kr. 15.768
Orlof	kr. 13.769
Samtals	kr. 179.067

Frá þeirri fjárhæð dragist kr. 74.611, sem stefnandi hafi fengið greiddar úr hendi stefnda.

Þá sé gerð krafa um sjóveðrétt fyrir tildæmdri fjárhæð í b/v Bjarna Benediktssyni, RE 210.

Stefndi styður sýknukröfu sína eftirfarandi rökum: Í hæstaréttardómi 1978, bls. 730, sem stefnandi vísi til máli sínu til stuðnings, hafi niðurstaða dómsins orðið sú, að vinnufær maður skuli teljast óvinnufær, enda þótt hann sé orðinn vinnufær skv. læknisvottorði, og fái þar af leiðandi kaup, eins og hann væri óvinnufær, uns túrnum ljúki, sem hann missti af. Þessi niðurstaða gangi í berhögg við gildandi sjómannalög og túlkun dómsins á hugtakinu „óvinnufærni“ sé einnig andstæð almennri málvenju, þar sem ruglað sé með tvö óskyld hugtök, þ. e. óvinnufærni annars vegar og atvinnuleysi hins vegar. Stefndi sætti sig ekki við niðurstöðu áður nefnds hæstaréttardóms og telji íslensku sjómannalögin enga vísbendingu gefa um það, að túlka eigi hugtakið óvinnufærni víðtækara en þau norrænu sjómannalög, sem íslensku ákvæðin séu þýdd úr. Stefnandi hafi verið óvinnufær frá 9.—14. nóvember 1978, er hann var úrskurðaður vinnufær að nýju. Á hinn bóginn hafi hann orðið atvinnulaus, þ. e. misst af atvinnutekjum frá 15.—21. nóvember 1978, er togarinn kom til hafnar, og megi ekki rugla þessum hugtökum saman.

Til vara hefur stefndi uppi þá málsástæðu, að stefnandi eigi ekki rétt til launa fyrir tímabilið 15.—21. nóvember, þ. e. eftir að hann var orðinn vinnufær, þar sem hann hafi neitað að vinna fyrir stefnda, þótt hann væri á fullum hlut miðað við niðurstöðu hrd. 1978, bls. 730. Hljóti sú meginregla að gilda, að launþegi, sem sé á launum hjá atvinnurekanda, verði að vinna fyrir sínum launum. Enda þótt stefnandi hefði unnið í dagvinnu þennan tíma í nánnum tengslum við sitt starf, þá hefði það ekki verið í neinu samræmi við það kaup, sem hann hefði fengið, þar sem hluturinn úr veiðiferðinni þessa daga hefði numið mun hærri fjárhæð en sem næmi dagvinnukaupi.

Stefnandi hafi gefið sig strax fram til vinnu, eftir að hann var orðinn vinnufær. Hann hafi verið ráðinn til netavinnu um borð í skipi og hafi átt að vinna að sambærilegu starfi í landi.

IV.

Ágreiningslaust er, að stefnandi var óvinnufær vegna slyss, þegar veiðiferðin hófst 10. nóvember 1978. Orðið „óvinnufær“ ber að skilja á þann veg, að viðkomandi teljist óvinnufær, svo lengi sem hann ekki á þess kost og er reiðubúinn af heilsufarsástæðum að rækja starf sitt á ný, og breytir engu þar um, þótt hann hafi e. t. v. aftur hlotið bata og orðið vinnufær, áður en veiðiferðinni lauk, og er sá skilningur í samræmi við niðurstöðu tilvitnaðs hæstaréttardóms 1978, bls. 730.

Þá er deilt um, hvort stefnda hafi verið rétt að krefja stefnanda um að vinna á netaverkstæði í eigu stefnda, eftir að stefnandi var orðinn vinnufær skv. læknisvottorði. Skriflegur ráðningarsamningur mun ekki hafa verið gerður við stefnanda skv. fullyrðingum lögmanns hans við munnlegan málflutning, en þar sem því er ómótmælt, að stefnandi hafi verið ráðinn á skip skv. sjómannalögum, þykir mega fallast á það með stefnanda, að vinna á netaverkstæði stefnda falli utan ráðningarsmanings hans við stefnda, þar sem hér er um gerólikan vinnustað og vinnuaðstöðu alla að ræða, enda þótt að einhverju leyti kunni að vera um skyld störf að ræða. Verður því að líta svo á, að stefnandi hafi ekki átt þess kost að rækja störf sín, fyrr en veiðiferð skipsins lauk þann 21. nóvember, enda þótt hann hafi verið til þess reiðubúinn fyrr. Samkvæmt þessari niðurstöðu telst stefnandi eiga rétt til launa fyrir allt tímabilið, sem veiðiferðin tók, og þar sem stefnufjárhæðinni hefur ekki verið mótmælt tölulega, verður hún tekin til greina að öllu leyti.

Vaxtakröfu stefnanda hefur ekki verið mótmælt sérstaklega, og verður hún því tekin til greina.

Dómkröfur í máli þessu eru gerðar í gömlum krónum, áður en lög nr. 35 frá 29. maí 1979 um breytt verðgildi íslensks gjaldmiðils tóku gildi.

Samkvæmt 1. mgr. 4. gr. þeirra laga ákvarðast dæmdar fjárhæðir í nýkrónum, og verður höfuðstóll kröfunnar skv. því kr. 1.044.56, sbr. 8. gr. sömu laga.

Stefnandi á sjóveðrétt í b/v Bjarna Benediktssyni, RE 210, fyrir tildæmdum fjárhæðum skv. 2. tl. 1. mgr. 216. gr. siglingalga nr. 66/1963.

Eftir úrslitum þessa máls ber að dæma stefnda til að greiða stefnanda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn kr. 1.950.00.

Það þykir aðfinnsluvert við málátílbúnað stefnda, að í greinargerð hans felst skriflegur málflutningur.

Dóminn kvað upp Sigríður Ólafsdóttir, settur borgardómari, ásamt meðdómsmanninum Péttri Guðmundssyni skipstjóra.

Undirritaður dómari fékk mál þetta til meðferðar 1. nóvember sl.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Bæjarútgerð Reykjavíkur, greiði stefnanda, Hlöðver Aðalsteinssyni, kr. 1.044.56 með 3% dráttarvöxtum frá 1. desember 1978 til 1. júní 1980, en með dómvöxtum skv. lögum nr. 56/1979 frá þeim degi til greiðsludags, og kr. 1.950.00 í málskostnað, allt innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Stefnandi á sjóveðrétt í b/v Bjarna Benediktssyni, RE 210, til tryggingar tildæmdum fjárhæðum ásamt vöxtum og kostnaði.

S é r a t k v æ ð i

meðdómandans Guðmundar Hjaltasonar skipstjóra.

Ég er sammála þeirri niðurstöðu meiri hlutans, að maður teljist vinnufær, þegar hann á þess kost og er reiðubúinn af heilsufarsástæðum að rækja starf sitt á ný.

Eins og málsatvikum er háttað, tel ég, að stefnandi hafi átt þess kost að hefja störf að nýju við sambærileg verkefni hjá sama vinnuveitanda og eigi lakari störf en þau, sem hann hafði um borð í togaranum Bjarna Benediktssyn. Þar sem stefnandi neitaði að vinna þessi störf, er það niðurstaða mín, að sýkna beri stefnda af öllum kröfum stefnanda í máli þessu.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Bæjarútgerð Reykjavíkur, skal vera sýkn af öllum kröfum stefnanda, Hlöðvers Aðalsteinssonar, í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.